

TARİKAT PİRLERİ ve TARİKATLERİ: YESEVİLİK VEYA YESEVİYYE (1)

A) Pîri: Türkistanlı mutasavvıf ve şair Ahmed Yesevî(ö. 1166)dir.

Ahmed Yesevî bugün Çin'in Doğu Türkistan bölgesinde, Aksu Sancağı'nın 176 km. kuzeydoğusunda bulunan Sayram kasabasında doğdu. Sayram, Tarım Irmağı'nın kolu Şahpar nehrine dökülen Karasu kıyısında, küçük bir kasabadır.

Prof. Fuat Köprülü, doğum tarihini Hicrî beşinci asır olarak tahmin etmektedir. Ahmed Yesevî'nin baba-sı, Sayram'ın ünlü şeyhlerinden Şeyh İbrâhîm, annesi de Mûsâ Şeyh'in kızı Ayşe Hâtûn'dur. Küçük yaşında an-nesini ve babasını kaybeden Ahmed, ablası Gevher Şehnâz'ın vesâyetinde kalmıştır. Âilesinin soyu, Hz. Alî'ye dayandırılmaktadır.

Küçük yaşında ablası Gevher ile birlikte Yesi'ye gelip yerleşen ve bundan dolayı Yesevî nisbesiyle meş-hur olan Ahmed, burada Arslan Baba adlı Türk şeyhinin teveccüh ve duâlarına mazhar olmuştur. Fakat Ah-med'in, ancak çocukluğunda karşılaştığı bu şeyhin, onun kişiliğinin oluşmasında büyük bir etkisi olduğu hakkındaki menkıbevî rivayetler, bilimsel olarak doğru-olanamaz.

Daha sonra Ahmed, o zaman Türk illerinin ilim merkezi olan Buğârâ'ya geldi. Buğârâ, Nu'mân-ı şânî (İkinci İmam-ı A'zam) sıfatı verilen, Burhânu'l-milleti ve'd-dîn lakabını taşıyan 'Abdu'l-'Azîz ibn Ömer'in oğlu Hisâmu'd-dîn Ömer yönetiminde bir emirlik (site devleti) ve bölgenin ilim merkezi idi. Ahmed bu kentte Şeyh Yusuf Hemedânî'ye intisab ederek onun maddî ve ma'nevî ders halkasında yetişti.

Şimdi bir parça Ahmed'i yetiştirmiş olan bu büyük şeyhten söz etmemiz gerekiyor:

Ebû Ya'kub, Yusuf ibn Eyyûb ibn Hüseyin ibn Vehre el-Hemedânî (440-535/1049-1140), Hemedân bölgesi-nin Buzencird kasabasında doğmuş, genç yaşında Bağdat'a gelmiş, Ebû Ca'fer ibn Museylime, Abdu's-Samed ibn Me'mûn, atîb-i Bağdâdî gibi Bağdat şeyhlerinden, Ahmed ibn Mu-hammed ibn Faîl el-Fârisî gibi Semerkand bilginlerinden hadîs dinlemiş;

kendisini ibâdete verdiği için derlediği hadis rivâyetlerini, dağınık defterlerden bir araya toplama fırsatı bulamamıştır. Zehebî onu: "İmam, âlim, fakîh, önder, ârif, müttakî, şeyhu'l-İslâm, Merv şeyhi" sıfatlarıyla tanımlarken, Ebu Sa'îd es-Sem'ânî de onun hakkında şunları söylüyor: "Zâhid, nâsik, ilmiyle âmil, ilmin hakkını veren, haller ve makamlar sahibi bir imamdır. Tekkesinde, ta-savvur edilemeyecek kadar çok mürid toplanmıştır. Karyesinden Bağdat'a gitti, Şeyh Ebu İshak'a mürit oldu, onda ilim öğrendi. Akranını geçti. Özellikle münâzara ilminde üstüne yoktu. Küçük olmasına rağmen ilminden ve halinden dolayı şeyhi Ebu İshak, onu birçok öğrencisinin önüne geçirirdi.

(devamı yarın..)